

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ŞEYH BEDREDDİN YOLU VE ERKÂNI VE AMUCALAR. REFİK ENGİN

Konuşmama Şeyh Bedreddin'in bir vécisi ile başlıyorum.

“İbadetin koşulu ve kuralı yoktur, Tanrı her tür ibadeti kabul eder.”

Mensubu bulunduğum Amuca Toplumu ile ilgili araştırmaya başladığımda, ilk dikkatimi çeken Amucalar kimler, Şeyh Bedreddin ile geçmişlerin ne tür bağları var olduğu idi. Öyle özdeşleşmiş ki Amuca Toplumu denilince, Şeyh Bedreddin, Şeyh Bedreddin denilince akıllara Amucalar gelmektedir.

Çünkü pek çok toplum ve kişiler, milletler Şeyh Bedreddin'e muhip olmuş, onun izinde yürürken eziyet görmüşler, sürülmüşler ve bu uğurda can vermişlerdir. Zaman içinde pek çok nedenden dolayı Şeyh Bedreddin yolu erkânını unutmışlar veya geride yolu erkânını sürdürecek liderler, kişiler, muhipler bırakamamışlardır. Amuca Toplumu'nun Anadolu'da Halep ve Rakka'da iskân olduklarını arşiv verilerinden öğrenmekteyiz. Emmiler Ammiler adıyla köyler kurmuşlardır. Anadolu'da, Sivas, Gaziantep, Kayseri, Niğde gibi merkezlerde Emmiler adıyla yerleşim yerlerinden hangisinden Trakya ve Balkanlara geçtiklerini tespit edilememiştir. Osmanlı'nın büyük aşiret ve cemaatleri pek çok yere bölerek gönderdiği bilinmektedir. Amucalar'ın Kırklareli'nin Kofçaz ilçesinin Ahmetler köyü ve etrafında yerlere 1480 büyük Türkmen göçü içerisinde olduğunu tahmin ediyoruz. Çünkü yazılı kayıtlarda 1491 tarihinde Kırklareli ili Kofçaz ilçesinin Malkoçlar köyü kaydımız vardır.

Sözlü anlatımlara göre, Şeyh Bedreddin Deliorman'a gelince ilk önce bugünkü Eski Zağra'ya uğruyor. Eski Zağra halkı Bedreddin'e pek itibar etmiyor. Bu hallerinden dolayı buraya “**eski kal viran kal**” diyor. Bu olay sonrası bugünkü Yeni Zağra kasabası kuruluyor. Oradan göç edenler Yeni Zağra'nın Eski Zağra'dan daha gelişmiş olduğunu söylüyorlar. Yaşar Yaşa Dede ile söyleyişimizde Bedreddin'in Gaybılar köyünde Gaybı Baba ile görüştüğünü söylemişti. Elimizdeki kayıtlar ne yazık ki bu görüşmeyi doğrulamamaktadır. Yine sohbetimiz sırasında Karaabalar köyüne Tatar Baba çırağını uyardığını söylemişti.

Tatar Baba hakkında hiçbir bilgimiz yoktur. Karaabalar köyünde yatırı bulunan bu erenin nazarlama mı yoksa Amucalar içinden yetmişmiş bir kişi mi bilinmemektedir. Rüya yolu ile olmuş ise halk bu ereni Şeyh Bedreddin ile görüştü şekline bir şekilde kabullenmiş olabilir. Yine Gaybılar köyüne adını vermiş erenin de hakkında bir bilgi yoktur. Gaybı Baba'nın Balkanlara geldiklerinde var oldukları sanılıyor. Çünkü yerleşim yerleri kurulurken 10 köy içinde Gaybılar köyünün adı vardır.

Şeyh Bedreddin'in tarihsel yazılı kaynaklarda nerede yakalandığı ve tutuklandığı kaydını ben görmedim. Merhum Kısmet Aktaş Baba'dan sağlığında dinlediğim ve kayıt ettiğim şekli ile yazıyorum.

Kırkilise Fi sene 894 Maa MALKOÇLU ve söyler hane maabiyuh 274 erkli (Gökbilgin, 1952:303)

(1) Yaşar Yaşa.1917. 2003. Devletliagaç. Kofcağız /Kırklareli.

Şeyh Bedreddin Balkanların içine Şipka'dan girdiği Nevrokop'ta **Nevrokop Alçağı** denilen Zırnova mevkide tutuklandığı söylenir. Tutuklanmasının ardından Serez'e kadar insan seli akıyor.

Güneybatı Bulgaristan'ın Pirin Makedonyası'nda bulunan bir şehir. Karasu Nehri yakınlarında, Blagoevgrad ili sınırları içinde bulunur. Goce Delçev beldesinin idarî merkezidir. 1951'de şehrin adı Bulgar devrimci Gotse Delçev ile değiştirilmiştir. (www.tr.wikipedia.org.Erişim tarihi2021)

Nevrokop Alçağı'nın Zırnova bölgesinde bir yer olduğu anlatılmaktadır. Bulgaristan Türkçe yer adlarında böyle bir yer adı yoktur.

Aşağı Nevrokop (Kato Nevrokopi), Drama ilinin 558 m yükseklikte bulunan bir kasabasıdır. Aynı adı taşıyan yayla merkezinde yer alan kasaba, Drama kentinin merkezinden 47 kilometrelik bir mesafede ve kuzeybatı kısmında bulunur. (www.emtgreece.com/tr/settlements/kato-nevrokopi.Erişim tarihi 2021)

Tarihsel verilerde Şeyh Bedreddin'in yakalandığı ve tutuklandığı yer hakkında kesin net bir yer yoktur.

Hem Yunanistan da hem de Bulgaristan da Nevrokop adı olması bizim sözlü kayıttaki Nevrokop kaydına göre şu an yerin hangi devlette olduğu meçhuldür.

Şeyh Bedreddin muhiplerinin tümünde hem fikir olarak Şeyh Bedreddin ardından yolu erkânını tekrar derleyen toplayan kişi olarak Mümin Mehmet Baba adını vermektedirler.

Şeyh Bedreddin'i erkânın da yedinci Abdallar duasında adı şu şekilde geçmektedir.

Gelelim Tekke Köyü'nde yatır, Mümin Baba Sultan'a; o da "Ben üç tuğlu valiydim," demiş. Tuğlu sancağını terk etmiş, bu yollara bent olmuş. Kendine Mümin Baba Sultan de-dirtmiş. (Engin,2014:43)

Halk arasında Vali ve Paşa olarak adlandırılması normaldir. Yalnız arşiv kayıtlarında: 13/Ra/1250 yılında Eski Zağra'da Tekke Köyü namı karyede Mümin Paşa Camii ve zaviyesinin münhal kitabet ciheti olarak geçmesi halkın söylencesinin doğru olduğunu göstermektedir.

1490 ile 1614 yılları arasını kapsayan 124 yıl boyunca Mü'min Baba zaviyesini ve bu zaviyenin yer aldığı Tazılar adlı köyünde 8 adet Osmanlı tahrir defterinden takip etmemiz mümkün olmaktadır.

Otman Baba velayetnamesinde adı bir efsanevi kişilik olarak sık sık zikredilen Mü'min Baba'ya, Osmanlı kayıtlarında vergi ödeyen, zaviye sahibi bir tarihi kişilik olarak rastlarız. (Kayapınar, 2010:165)

Osmanlı kayıtlarına yansıyan Mü'min Baba zaviyesinin ilk şeyhi Davud Dede olacaktır. Derviş Ali'nin türbedar olarak kaydedilmesi Mü'min Baba'nın bu dönemde öldüğünü ve burada defnedildiğini göstermektedir. İlginç olan diğer bir husus ise Bektaşî geleneğinde pek kullanılmayan daha çok Sünni geleneğinde yer alan Şeyh tabirinin Davud Dede için kullanılıyor olmasıdır. (Kayapınar,2010:169,170)

Amuca Toplumunun Bektaşîliği 1868'den sonra olması aşağıdaki kayıtların da Amucalar'ın 1700'lerden sonra Bulgaristan içlerine dağıldığı düşünülürse (net bir tarihsel kayıt yoktur) Mümin Baba tekkesi zaman Şeyh Bedreddin muhipleri tarafından sahiplenmiş olabilir. Şeyh Bedreddin Erkânında adına rastladığımız kişi ismi ile buradaki Mümin Baba arasında bir bağ kurmak, yorum yapmak çok zor. Tekke Köyü'ndeki belgeler çok net Bektaşî olarak veriyor. Yalnız Şeyh Bedreddin erkânında adı geçen Mümin Baba ile belgelerdeki Mümin Baba farklı kişiler olması mümkün. Yine Amucalar'ın Balkanlar'a geldiği tarih 1480 olmasına rağmen, bugünkü Bulgaristan toprakların iç kısımlarına dağılımlarının 1777-78 yıllarına doğru olduğunu sanıyoruz.

Kaynak kişi. Kısmet Aktaş. 1929-2002 Turgutbey/ Lüleburgaz. İlkokul.

Şahsi düşüncem Şeyh Bedreddin erkânlarındaki **Mümin Baba** ile Tekke Köyü'ndeki **Mümin Baba** birleştirildi ve sahiplenildi. Çünkü Öztelli'ye göre Serez'de idam zamanı yanında bulunduğu göre, o Mümin Baba'nın 1480 tarihine kadar yaşaması ve Balkanlara gelmesi ve tekke kurması imkânsızdır. Zaten Mümin Baba tekke kayıtlarında net Bektaşî tekkesi olarak gözükmektedir.

Mümin Baba Cahit Öztelli'nin araştırmasında Şeyh Bedreddin asılırken yanında bulunan ve daha sonra görevinden ayrılan kişidir. Elimizdeki kayıtlar çözümlenmeden fazla söylenecek söz yoktur. O halde Mümin Baba 1416-1420'li yıllardan sonra Bedreddin'in inancını toparlayan ikinci kişidir. Cahit Öztelli, Türk Folkloru Araştırmaları dergisinden Mümin Baba'ya ait bir Mümin Baba'nın yazdığı Menakıp hakkında bilgi vermez. Günümüzde bu menakıp hakkında bilgimiz yoktur.

İlk defa etraflı ve açıkça yakın zamanda Şeyh Bedreddin yolu ve erkânına devam ettiklerini Trakya folklorist ve araştırmacılarından Vahit Lütfi Salcı Trakya'da Türk Kabilleri I **Amuca** Kabilesi", Türk Amacı dergisinde 1942 yılında yazmıştır. İkinci önemli makale ise Bulgaristan'daki Yenişar Köyü'nde 1958 yılında araştırmalar yapan Mefkûre Mollova'dır. 1978 yılında yayımladığı makale ile hayli ilginç bilgiler vermiştir. 2018 Yılında Amucalar'ın 1768-1774 yıllarında arşiv verilerine göre yeni yerleşim yerlerini konu alan makalesi de kayda değerdir. Biz elimizdeki sözlü ve yazılı kayıtlara göre 1777 yıllarında Ahmetler Köyü'nde göç belgesine göre Bulgaristan içlerine göçün başladığını tahmin ediyorduk. Bu verilere göre bu göçün tarihi daha evvelki yıllara çekilmesi kaçınılmazdır.

Amucalar'ın sözlü kayıtlara göre 1868 yılında bir bölünü Babagan kolu Bektaşiliğine geçiren Dedem Abdal Ahmet Baba'dan sonra 1995 yılında 127 yıl sonra ben torunu olarak eski inancımız olan Şeyh Bedreddin Yolu Erkânını görme inceleme ve daha sonraları 2008 yılında kitap olarak basma onurunu yaşadım.

1990 yıllarda Kırklareli'nin merkeze bağlı Deveçatağı köyündeki Şeyh Bedreddin'i Kurbancı

Dedesi Muzaffer Sevgili ile tanışmamızın ardından bu tarikat hakkında bazı bilgiler almaya başladım. Daha sonra tarikatın en kıdemli Babalarından Abdal Kısmet Aktaş Baba, Hüseyin Talih, Yaşar Yaşa, Habip Özkaynak, Veli Tuna Dedeler ve pek çok muhip ile tanıştım. Karşılıklı olarak görüşmelerimizin ardından ilk defa 1995 yılında Muharrem ayında eşim ile bir muhabbetlerine katıldım. (Engin,2008:20)

Tüm yazılı kaynaklar onun eserlerinden ve bırakmış olduğu eserlerinden bahseder. Ama onun 2021 yılına kadar yaşayan Amucalar ile özdeşleşen yolu erkânından hiç bahsetmezler. Bunda belki de bu erkânı görme fırsatı bulamadıklarından olsa gerek. İmkânlarım dâhilinde notlar tuttum. İlk defa ses, görüntü kayıtları yaptım. Bir anıt mezar yapılması için makaleler yazdım. Evet, bir gerçek var, ilk önce laik bir yönetim fikrini Hacı Bektaşî Veli dile getirmiş. Kadın erkek eşitliğini ve kadına önemi anlatmaya çalışmıştır. Ardından Şeyh Bedreddin bunu yüksek sesle söyleyince canından olmuştur. Bu emele Mustafa Kemal Atatürk Türkiye Cumhuriyeti'ni kurarak nokta koymuştur.

Şeyh Bedreddin, sanıldığı üzere **Alevi** ya da Bektaşî de değildi. Sünni itikattan bir batıniydi. Ahmet Yaşar Ocak, kitabında, **Şeyh Bedreddin**'in mülhit değil, masum olduğuna inanan şeyhlerden söz eder. Ben, Ahmet Yaşar Ocak ile Isparta Bektaşilik kongresinde yüz yüze de görüştüm. 1999 yılından beri görüşmelerimiz hâlâ sürmektedir. Bana, "Osmanlı arşiv verilerinde asılmasına ait bir veri olmadığı sürece kimse onu isyancı olarak gösteremez," demişti.

Şeyh Bedreddin Seyit değildi. Yani soyunda, Hz. Hüseyin soyundan bir bağ yoktu. Ama o mürşidi Ahlatlı Hüseyin'den el almıştı. Seyitten el alan bir kişi **Manevi Seyit** idi. Hatta bir muhabbet esnasında 2002 yılı içinde kaybettiğimiz merhum Kısmet Aktan Baba'ya "Baba Siz Seyit misiniz?" dediğimde "Hayır biz Amucalar'ın tümü Türkmen'iz Seyitlikle bir bağlantımız yoktur. Seyitten el alan soyuz ve bunun haricinde bir özelliğimiz yok, bu yola hizmet etmiş bir soyumuz var," demişti.

Bugün Amucalar bu sistemi günümüze kadar devam ettirmişlerdir. Artık ehli biri mürşit olmak isterse yolun yürümesi için soydan olması şartı daha 2002 yılında yitirdiğimiz bu yola uzun yıllar hizmet etmiş Kısmet Aktaş Baba'nın da rızası le mürşitlik verilmesinin önü açılmıştır.

Şeyh Bedreddin Erkan namesinde Karaoğlu Abdal Ahmet Babam döşedi bu postu, diye bir kayıt buldum. Bu edindiğim bilgilere göre ilk Şeyh Bedreddin'i erkânını uygulayan kişi olması muhtemeldir. Yani bir nevi o da **manevi seyit** olmuştu. Lakabı Karaoğlu Abdal'dır. Yine sözlü kayıtlara göre Abdal Ahmet ve Hacı Tahir adlı 2 oğlu vardır. Bu iki kardeşin soyundan 2000'li yıllara kadar ikişer kişi Baba olarak en az 4 mürşit tarafından yolu erkânı sürdürmüşlerdir.

İkinci Abdal Ahmet ise yine torunlarından tahmini yaşlılarımızın sözlü verilerine göre 1820-22 yıllarında doğduğu tahmin ediliyor. 1868 yılına kadar Amucalar'ın tümü Şeyh Bedreddin'in yolu erkânına bağlı imiş. Abdal Ahmet Baba 1868 yılında Şah Kulu Dergâhına giderek önce Bektaşî nasibi görmüş, ardından Halife Nafi Baba'dan mürşit olmuştur. Pek çok araştırmacı yazarçizer bunun 1877 yılından sonra göçten sonra olduğunu yazıyorlar. Yanlıştır, Çünkü Abdal Ahmet Baba (Dedemin dedesi) İstanbul'a Tekirdağ'ın Kılavuzlu Köyü'nde çiftlik sahipleri tarafından yerleşimlerinde rahat bırakılmadıkları için yurtluk istemek için gitmiştir. Bu olay ile karıştırılmaktadır. Abdal Ahmet Baba 1868 yılından 9 yıl sonra göç yaşanmıştır.

1 Ağustos 1902 tarihinde Tekirdağ ilinin Süleymanpaşa ilçesinde Kılavuzlu Köyü'nde Hakk'a yürümüştür. Kendi adıyla anıldığı aile mezarlığında yatmaktadır.

Göç toplumların ve inançların çoğunlukla zarar gördüğü kaçınılmaz bir olgudur. 1877'de yapılan göç ile daha sonraları kırsaldan şehirlerle göç Amuca Toplumuna büyük zarar vermiş. İnançları ve soy sürmeleri için belli yerlere toplu olarak göç etme yapılmıştır. Amucalar'ın yine ilk defa tespit ettiğim bir olmazsa olmazı kendi soy toplumundan 7 nesil akraba olmamak şartı ile evlenmeleri idi. Rahmetli babam İrfan Engin ilk defa Amucalar yeni yerleşim yerlerinde belli sayıda aile olmaması nedeniyle 1930'lu

yıllarda diğer Ehlibeyit inancı olan toplumlardan evlenme başladığını söylemişti. Hâlâ 2021 yıllarında %70 varan bir oranda Amuca Toplumunu kendi milletinden evlilikleri tercih etmektedir. Hâlâ Amucalar 1868 yılında ikinci bir inancından sonra göç ve dağılık iskânlar nedeniyle Sünnileşenlerin de olduğu toplum olmuştur. Hâlâ 3 inanç içinde gelenek ve göreneklerini aynı olmak üzere sorunsuz yaşamaktadır. Amucalar içinde Şeyh Bedreddin'i Bektaşî ve Sünni inançta **Bizimkilerden** veya **Bizimkiler** sözü duyarsınız. Bu Amuca Toplumunu kişileri anlamındadır. İlk yerleştikleri ve 10 köy kurdukları söylenir. İlk kurulan köy Kırklareli'nin Kofçaz ilçesine bağlı Ahmetler köyü imiş. 2020 yılı kış ayında Kâmil Saygın Celepoğlu'nun Yüksek Lisans Tezi konusu olan Amucalar hakkında bilgi için 15 Amuca köyünü ziyaret ettiğimiz köyler içinde Ahmetler köyü de vardı. Bugünkü Ahmetler köyüne 2,5 km uzaklıkta orman içinde hâlâ bol suyu akan bir çeşmenin doğu kısmında Yağmurlu Baba yatırının yolunun alt tarafında 4-5 dekar boş bir alanın ilk Amuca yerleşimi yerini gördüm. Bugünkü Ahmetler köyünde merhum Fatma Yıldız Bacı ananın bize Ahmetler köyümüzde Bedreddin tekkesi yerinden bahsetmişti. İlk Bedreddin tekkesinin yerini gördük. Osmanlı'nın Şeyh Bedreddin muhiplerinin takip etmesi ve onlara pek rahat vermeme si yüzünden asla Şeyh Bedreddin adına tekke veya bir yer adı verememişler. Ahmetler köyünde hâlâ korunun adı Abdal Ahmet Baba'nın lakabı olan Abdal Korusu adı ile anılmaktadır. Esasında Amuca Toplumunda 2 Abdal Ahmet vardır. Biri 1400'li yıllarda Abdal Musa inancından Şeyh Bedreddin yolu erkanına geçiren Karaoğlu Abdal Ahmet'tir. İkinci Abdal Ahmet ise 1868 yılında Babagan Kolu Bektaşîliğine geçiren kişidir. Bu konuda yayımladığım ve sempozyumlarda sunduğum bildiriler haricinde, Trakya'da Bir Bektaşî Dergâhı. Abdal Ahmet Baba Dergâhı adıyla Nefes dergisinin 1995 yılında 24. sayısında yayımlanmıştı. Aslına sadık kalınarak genişletilerek yeniden yazılmıştır.—

(3) Kısmet Aktaş Baba 2002 Kasım, Hüseyin Talih. 1918-1994, Muzaffer Sevgili Dede 2001 Ağustos ve Yaşar Yaşa Dede 2003 Mart ayında Veli Dede 2006, Habib Özkaynak Dede 2018 yılında Hakka yürümüştür. Ruhları şad olsun Hak katında hizmetleri kabul olsun. R. Engin)

Makalenin son şekli Yol dergisinin 8'inci sayısında Kasım Aralık/ 2000 yayımlanmıştır. Ahmetler köyünün adının Abdal Ahmet Baba'dan aldığını sanıyorduk. Hâlbuki Amucalar'dan evvel Kırklareli'nin eski kayıtlarında Ahmetler adlı bir köy Ahmetler adlı aşiretin kurduğu bilinmektedir. Amucalar'ın Şeyh Bedreddin isyanı yıllarında Trakya ve Balkanlar'da olduklarına dair bir sözlü duyum bulamadım. Yazılı kaynaklarda Amucalar'ı Halep Avşar Türkmenleri grubunda görmekteyiz. Bunu sözlü olarak da yazılı kaynakları belirlemeden Kılavuzlu Köyü'nde yaşlılarımızdan Pamuk De'den (Hüseyin Pamuk) duymuştum.

Trakya ve Balkanlar sözünü kullanma nedenimiz Amucalar'ın bugünkü Bulgaristan sınırı ile Kırklareli il sınırımızın olduğu alana yerleşmiş olduklarıdır. Daha sonraları nüfus

artıkça günümüz Bulgaristan sınırları içine yine toplu halde yerleşmişlerdir. Yine 1877 göçü sonrası Kırklareli ilinin Koçağız ilçesinin sınırları içinde Amuca köylerinin boş yerlerinde yeni köyler kurulmuştur.

Yine Balkan savaşlarının Amuca köylerinin olduğu bölgede olması nedeniyle Anadolu'ya bazı illere göçler olmuştur. Balıkesir, Kütahya, Eskişehir gibi illere toplu göçler olmuştur. Şeyh Bedreddin'in asılmasının ardından yolu erkânı toplayan kişinin Mümin Mehmet Baba olduğu söylenmektedir. Şeyh Bedreddin müürşidi Ahlatlı Hüseyin'in Yunus Emre'yi ve nefeslerini çok sevdiğini bildiğinden günümüzde Şeyh Bedreddin'iler erkânı yani ibadetlerini Yunus Emre'nin zikri ile açmaktadırlar. Şeyh Bedreddin erkânından yazdığımız nefesin çok az değişme ile gelmiştir.

Şeyh Bedreddin Muhipleri

GÜLŞENİ lakabının öyküsü:

Bugün nasıl bazı tarikat liderlerinin kabirleri ziyaret ediliyorsa o günlerde de Şeyh Bedreddin'in türbesi pek çok kişi tarafından ziyaret ediliyormuş. Buraya gelen AMUCA KABİLESİ'NE mensup Bedreddin'i muhipleri kestikleri kurbanların yününden ördükleri eşyalara GÜL motifleri işliyorlarmış. Bunları da Şeyh Bedreddin'in türbesine bırakıyorlarmış. Zamanla türbenin pek çok yeri gül motifleri ile dolmuş. Öyle ki bu desenler, kilimlere, yağlıklara, her türlü eşyaya işlenmiş. Bedreddin'i tarikatına mensup olanlar hâlâ, "Gül Şeyh Bedreddin'in kokusu tarikatı," diyorlar. Zaman içinde bu topluluğa mensup kişilere "Gül Sevenler, Gülü Sevenler, Gülcüler," anlamına gelen "Gülşeni" (Gülşani) denilmeye başlanmış.

Şeyh Bedreddin inancı kendine has erkânı ve töresi olan bir inançtır. Hiçbir yere bağlı değildir. Kendi sistemini yaratmıştır. Halen bu inancı Balkanlar'a getiren gülbanklarında adı geçen **Karaoğlu Abdal Ahmet Baba**'nın 2 oğlundan Abdal Ahmet ve Hacı Tahir soyundan olanlar tarafından devam ettirilmektedir. Bu soy daha Şeyh Bedreddin'in Anadolu'da iken Bedreddin'den "Babalık" almış olduğuna inandığımız soyun mensuplarıdır. Babalar 7 yılda birbirlerine hesap verirler.

Trakya ve Balkanlar'da her inanç toplumunun kendine has bir niyaza yürüyüşü, semahı, orucu, nasip erkânı, kılık kıyafeti bulunmaktadır. Biz kişilerin niyaza yürümeleri ile hangi Ehlibeyit inancına mensup olduğunu bunlardan ayırt etmekteyiz.

Bir Bedreddin'i muhabbet evine girerken ilk önce ilk niyaz Meydan Evi dışındaki Kurbançı Dedesi'ne yapılmaktadır.

Baba'ya niyaz edilirken, niyaz edileceği an ellerin parmakları bitişik olmamak kaydı ile havaya açıp sonra ters kapayıp yere konulup niyaz edilmektedir. Niçin bu şekilde niyaz edildiğini sorduğumuzda "Topraktan Geldik Toprağa Gideceğiz," demektedirler. Trakya'da semahlarda sol elin havaya açık sağ elin yere doğru kapanık olmasını da **Haktan Halka** olarak yorumluyorlar.

Bir muhip can niyazında mürşide 7 defada ulaşmaktadır. 7 sayılı Bedreddin’ilikte Erenlere evliyalar sayılmaktadır. Yedinci Abdallar duası denildiğinde Erenlere Evliyalar anlaşılmalıdır. Tasavvufta 7 sayılı insan başını yani insanı temsil etmektedir. Yedinci Abdallar duası da Hakk’a eren veya ermişliğine inanılan kişileri saymaktadır. Trakya’da Babailerinde 7 sayılı üzerine erkânları olması ile Bedreddinlerin Otman Baba Bektaşilerine benzemektedir. Tasavvufta 7 sayılı insanı belirtmektedir.

Eşik tüm tarikatlarda kutsaldır. Hâlâ Ehlibeyt mensupları eşige basmazlar. Onu kutsal yapan inancın kökleri Şamanist inançlara kadar uzanmaktadır.

Şeyh Bedreddin’i erkânına göre canlar arasında hesaplaşma veya hak arama mürşidin ve Dedelerin şemle kuşanmasından önce yapılmaktadır. Eğer bir mürşit veya Dede HAK ARAMA yapmaz ve şemlesini kuşanamaz ise o meydan açılmaz. Zaten mürşidin gül kuşanmadan evvel rızalık alması da bunu kanıtlamaktadır. Bir Baba veya Dede Hakk’a yürüdüğü zaman şemlesinden bir parça kesilerek kefenine konulmaktadır. Bu tür uygulamalar diğer Ehlibeyt inancında da vardır.

Gül Kuşanma (Şemle Kuşanma)

Şemle, Arapçada şemle kökünden gelmektedir. Şemle, kapsamak, örtmek, örtü ile örtüp bürümek, bir nesnenin bir nesneyi ihata etmesi, kapsaması anlamlarını içermektedir. Şemle de örtü, sarık, destar, taylasan anlamlarına gelmekte; tarikat geleneğinde başa bağlanan dolama sarık, destâra karşılık gelmektedir. (Yüksel,2002:155)

Dem töreni sonunda sıra ŞEMLE kuşanmaya gelir. Baba, şemleyi kuşanacağı zaman meydana gelen canlarla görüşüp rızalık alır. Baba kendi ve Dedelerin gülünü bağlarken Şemle tercümanı okur. Bedreddin’i erkânında şemleye gül de denilmektedir. Baba, erkâna göre gül kuşanmadan evvel halka hitaben şu kısa konuşmayı yapmaktadır:

"Ey cemaat, biz Babalar ve Dedeler Gülleri kuşanacağız. Dergâh kuracağız, artığı eksigi olan söylesin. Artığı eksigi olmayanların cümlesi Hakk’a bir niyaz eylesin."

Baba, kendi şemlesini kendi kuşanır. Eğer o meydana birden fazla Baba var ise en kıdemli olan diğer Babaların şemlelerini kıdem sırasına göre bağlar. Kıdem sırası Baba oluş tarihidir. Dedeler mürşit huzuruna geldiklerinde

diz üstünde yere otururlar ve mürşidin şemleyi erkâna göre bağlaması için hafifçe eğilirler. Burada halk Baba’dan veya Dede’den bir hesap ister de Baba bunu veremezlerse şemlesini kuşanamaz ve meydandan çıkarılır. En son olarak Kurbançı Dedesi gül kuşanır. Ve Kurbançı Dedesi vazifesinin başına gitmezden önce dem görür. Baba bu arada Kurbançı Dedesi’ne kısa bir dua yapar. Kurbançı Dedesi de izin isteyip vazifesinin başına dönmektedir. Kurbançı Dedesi giderken "Destur erenlerim!" diyerek ayrılır. Bedreddin’i meydanı açılması için en az üç dedenin şemle kuşanması gerekir.

Dedelerin şemlesini Baba bağlar ve şemleyi bağladıktan sonra, Dede’nin şemlesindeki dudak izine benzer yerden öperek tören tamamlanır. Bu Dede’nin meydana kabulü anlamındadır. Şemleler kişilere ait değildir. Şemle sahibi Dede Hakk’a yürüyünce (vefat edince) geride kalan aile halkı şemleyi en kısa zamanda bağlı olduğu Baba’ya teslim eder. Eğer yakın zaman içinde bir kişi Dede olacaksa ona da teslim edilmektedir. Eğer Dede sayısı arttırılacak olursa yeni bir şemle yapılması gerekmektedir. Bunun için eski bir şemlenin bir kenarından bir parça alınarak, yeni şemleye dikilmektedir. Şemle bezlerine "SEREZ BEZİ" denilmektedir. Bunların eski zamanda Serez’den alınıp yapıldıklarını söylemektedirler. Eğer Baba şemle bağlama zamanı Dede’ye şemle bağlamaz ise bu Dede’nin hesap vermesi anlamına gelmektedir. Şemle bağlanması sırasında, Dedeler niyaz ederken yaptıkları gibi ellerini yana açarak parmaklarını bitişirmeden omuz hizasında tutarlar. Şemle bağlanması işlemine önce Baba’nın sol yanındaki Dede’den başlanmaktadır. Meydan sofrasına Dedeler harici oturanların başlarına mutlaka bir başlık almaları gerekmektedir.

Vazifesinin başına gidecek olan Kurbançı Dedesi şemlesini bağladıktan sonra dem görüp Baba’nın duasının ardından görüşme yaparak vazifesinin başına döner.

Baba ve Dedelerin başına bağlanan şemleyle halk "gül" demektedir. Baba şemle kuşanınca, önce meydan sofrasındaki Dedeler, "Gülün Mübarek Olsun," derler. Daha sonra tüm canlar aynı cümleyi tekrarlar. Baba, gül kuşanması ardından dua eder ve aynı duayı Dedeler de tekrarlar. Meydan sofrasına sadece Dedeler ve Babalar oturur.

Eğer Dede’nin bir hatası var ise Baba uyarılarak Dede’nin gül kuşanması engellenir.

Bu Dedelerin her kurbanda sınanması anlamına gelir. Dede bir nevi rızalık alarak görevi devam ettirir. Rızalık alan Dedelerin şemle kuşatılmasından sonra, mürşit “Gülünüz mübarek olsun,” diyerek töreni devam ettirir. Aynı cümleleri meydana bulunanlar da tekrarlar. Baba her Dede’yi şemle kuşattıktan sonra alından öperek kutlar. Gülü kuşanan Baba ya da Dede, “**Gülün mübarek olsun,**” diyenlere “**Allah Razi Olsun,**” demektedir. Meydanın açılabilmesi için en az 3 Dede’nin şemle kuşanması gerekir.

Şemle kuşanması ardından ilk dem, Saki Dedelerinden İmama Cafer postunda oturan Dede’ye ve ondan sonra da Baba’ya verilir. Ardından da diğer dervişlere verilir. Dervişler haricinde meydan sofrasına oturanların, bu yola en az Dedeler kadar hizmet etmiş olması gerekir. Şemle kuşanan Dedeler haricinde meydana oturan veya oturmasına izin verilen kişiler mutlaka başlarına bir şey örtmek zorundadır.

Meydanda ve dışarıda bulunanların tamamının dem görmesinden sonra Baba veya Vekil Baba olan Dede, çırakları uyarır. Şeyh Bedreddin erkânına göre meydan açılmış muhabbet başlamıştır.

ŞEYH BEDREDDİN inancında muhabbet Yunus Emre’nin “Arayalım erenleri bula görelim kandedir Hakkın sözünü dinler isen dinleyenler turfandadır,” diye başlayan nefesi ile açılır. Şeyh Bedreddin’in mürşidi Ahlatlı Hüseyin Yunus Emre’yi çok severmiş. Büyük bir ihtimalle bundan dolayı Yunus Emre’ye ait bir nefesle açılıyor.

Arayalım erenleri bula görelim kandedir
Hakkın sözünü dinler isen dinleyenler turfandadır
Alın görün bu turfandadan âşık ehlidir bunu dadan
Bunda hatır gönül hak katında derventtedir

Çün baykuş öter viranda kimse murat almaz ondan
Hakkın emaneti onda ol hak terazi ondadır
Erenler varınca ol teraziye Hak kendi bakar yazıya
Ahından dağlar eriye o zebaniler ondadır

Zebaniler ulu tutar er çimende uyan atar
Tenim yanar sinem tüter Ünüm dahi figandadır.
Anda derler hurma ağacı kul bilir ettiği gücü
Ya Muhammed hak kılıcı şefaatchimiz onlardır

YUNUS EMRE selver isen imam kuşağın pek kuşan
Varlığın yokluğun deyiş hakkın varlığı sendedir

Demler Saki Dedesi ve iki yardımcısı tarafından hazırlanmaktadır. İki tür dem hazırlanır. Biri; kızıl deli, diğeri; şerbettir. Şerbetler kadeh denilen küçük cam bardakla demler ise toprak çanaklardan verilmektedir. Bunlara da “DEM KADEHİ” denilmektedir. Dem, önce Saki Dedesi tarafından içilir. Demleri saki yardımcıları canlara ulaştırmaktadır. Dileyen şerbet içer.

Belli sıra ile zikir adı verilen nefesler okunur. Saz Şeyh Bedreddin erkânında mutlaka vardır. Kendilerine has özellikle halkın bozuk düzen dediği bir tarzda çalınmaktadır. Şeyh Bedreddin erkânında en son olarak semah vardır. Semahlar içinde en çok önem verdikleri semah Koyun Baba semahıdır. Bu semaha 12'ler de denilmektedir. Bu semah dönüleceği zaman kendisinden şüphe eden veya bir can kişi ile arasında sorun olan Koyun Baba semahı dönüleceği zaman kendi rızası ile meydandan çekilmelidir diyorlar. Bu semah sırasında haksızın manen ruhsal olarak kendisini dara çekmesi olarak da nitelendirilebilir.

Gelin ey erenler seyran edelim
Gülbenki çekilir KOYUN BABA'NIN
Gel bizde varalım Taki Şahı'ma
Gülbenki çekilir KOYUN BABA'NIN
Semahı yürünür şol evliyanın

Derviş olan beş vaktini kılınca
Mürşitleri keramete erince
Kızıl elmadan bize hatip gelince
Gülbengi çekilir KOYUN BABA'NIN
Semahı yürünür şol evliyanın

Derviş Âlim böyle söyledi
İndi aşkın deryasını boyladı
KOYUN BABA'NIN semahını oynadı
Gülbengi çekilir KOYUN BABA'NIN
Semahı yürünür şol evliyanın

Derviş olan beş vaktini kılınca
Mürşitlerin keramete erince
Kızıl elmadan bize hatip gelince
Gülbengi çekilir KOYUN Baba'nın
Semahı yürünür şol evliyanın

PİR SULTAN HAYDAR andedir, ande
Ande değil ise kandedir, kande
Üçler, Yediler, Kırklar demdedir demde
Gül bengi çekilir KOYUN BABA'NIN
Semahı yürünür şol evliyanın.

2021 yılında İstanbul'da Gaziosmanpaşa ilçesinde Taşlıtarla'da Ali Karalı ve Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesine bağlı Turgutbey Köyü'nde Levent Aktaş Baba haricinde halen bir üçüncü 4'üncü Baba posta otur-mamıştır. Beykoz sirtlarında hayli muhiplerimizin olduğu ve en son Hakk'a yürüten Davut Kandemir Baba sonrası yerine bir Baba atanıp atanmadığı konusunda bir bilgi edinemedik. Kütahya'da bulunan köylerimiz bir ara yeniden kapanan ocakları açmak için girişimlerinden bir sonuç alınamamıştır.

Amuca köylerinde halen Baba Vekili Dedelerimiz de muhabbetler açıp erkân yürütmektedirler.

Kaynakça.

1.Altı Aziz Divaneorman Nahiyesinden 1768-1774 Osmanlı-Rus Harbine Asker Temini ve Divaneorman Nahiyesinin Demografik Özellikleri (1773 Tarihli 6445 Numaralı Deftere Göre) Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi. 2018

2.Engin, Refik. Şeyh Bedreddin Sıra dışı bir tasavvufçu. 2008 IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

3.Gökbilgin Tayyip. Edirne Paşa ve livası.S.303. Eski yazıdan Dr. Burhan Terzioğlu Türkçeye tercüme etmiştir. İstanbul Edebiyat Fak yayını. 1952. İstanbul

4.Kayapınar, Levent Osmanlı Döneminde Bulgaristan Eski Zağra'da Bir Bektaşî Merkezi: Mü'min Baba Zaviyesi, Uluslararası Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri, Hacı Bektaş Veli: Güneşte Zerresinden, Deryada Katresinden, 2010

5. Mollava, Mefkura. Gorno Novo Selo Tarihi. Balkanlar'da Merkez Bölgede Gakciağızlar. Güneydoğu Avrupa Araştırmaları dergisi, Sayı 6-7 1977 -1978

6.Öztelli, Cahit. Türk Folklor Araştırmaları. Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedrettin ve Yeni Buluşlar.1968

7. Salcı, Vahit Lütfi, "Trakya'da Türk Kabilleri I Amuca Kabilesi", Türk Amacı Dergisi, Yıl: 1 Sayı: 7, II. Kânun 1942,

8. www.emtgreece.com/tr/settlements/kato-nevrokopi. Erişim tarihi 2021

9. www.tr.wikipedia.org. Erişim tarihi 2021

10.Yüksel, Müfid. Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin Bakış Yayınları. 2002 İstanbul.

Yenibedir Köyü Baba Mehmet Şili ve Refik Engin

Amucalarda Bektaşî Mürşiti (Dr. Mehmet Şili Arşivi)

postnişin baba

Balım Sultan Erkanında
Derviş ve Mürşit